

سالروز آغاز عملیات «خیبر»

سوم اسفندماه سالروز آغاز «عملیات خیبر» است. این عملیات در سال 62 انجام شد و در رسانه‌های بیگانه بازتاب‌های متفاوتی داشت.

سوم اسفندماه سالروز آغاز «عملیات خیبر» است. این عملیات در سال 62 انجام شد و در رسانه‌های بیگانه بازتاب‌های متفاوتی داشت.

به گزارش سرویس «فرهنگ‌حماسه» ایسنا، جغرافیای طبیعی هورالهیوزه (منطقه عملیاتی خیبر) منطقه‌ای در شرق رودخانه دجله در کشور عراق است که از شمال به الغدیر و از جنوب به «القرنه» و «کلابه» و از سمت دیگر به منطقه زید محدود می‌شود. این مکان منطقه‌ایعموما هم سطح دریا است که در بعضی مناطق سطح آب آن دو تا سه متر بالاتر از آب دریا و نسبت به مناطق هم جوار گودتر است و در مسیر رودخانه‌های قدیمی و دائمی به وجود می‌آید. همچنین آب «رودخانه صویب» که ادامه نهری از کرخه است و از وسط هور می‌گذشته، بعدها به علت مسدود شدن مجاری خروجی رودخانه در سطح زمین‌های اطراف پخش و به آب هورالهیوزه اضافه شده است.

پوشش‌های گیاه این منطقه شامل «نی» که ارتفاع آن از دو تا هفت متر و عمدتاً در جاهای عمیق می‌روید «بربی» که گیاهی با ساق‌های بلند است که ارتفاع آن به چهار متر می‌رسد، «چوران» که در مکان‌های کم عمق می‌روید و ارتفاع آن به نیم متر نیز می‌رسد، است.

منطقه هورالهیوزه دارای دو نوع طبیعت هور و خشکی است که بخش خشکی آن دارای هشت تا 10 کیلومتر عرض است و توسط دو هور بزرگ هورالهیوزه در شرق و «هورالحمار» در شرق احاطه شده است.

همچنین این منطقه توسط رودخانه دجله بر دو قسمت شرقی و غربی تقسیم می‌شود که سه چهارم آن در شرق رودخانه واقع شده است و نیز جاده استراتژیک مواصلاتی عماره بصره در غرب رودخانه دجله جای گرفته است.

جغرافیای اقتصادی و نظامی هورالعظیم (منطقه خیبر)

در داخل منطقه هورالهیوزه جزایر مجنون شمالی و جنوبی قرار گرفته است که علاوه بر آن تأسیسات دیگری از قبیل دکل‌های برق، دکل‌های تقویتی رادیو و تلویزیون، تأسیسات و کارخانجات کاغذسازی چاه‌های نفت و غیره وجود دارد.

از تیرماه سال 61 مقدمات، استراتژیکی «تعقیب متجاوز» برای رفع فتنه در دستور کار فرماندهان نظامی ایران قرار می‌گیرد که براساس آن، منطقه هورالهیوزه مورد شناسایی قرار می‌گیرد. این منطقه به وسعت 1000 کیلومترمربع و جزایر مجنون شمالی و جنوبی به وسعت 200 کیلومترمربع در آن قرار دارد.

فاصله آن از شهرک «القرنه» عراق 15 کیلومتر و بزرگراه بصره - العماره که از گلوگاه‌های مهم عراق است از غرب آن می‌گذرد. شهر هیوزه در شمال غربی هور قرار دارد و مرز ایران از دل آب‌های آن عبور می‌کند. در جنوب آن شهرک القرنه و در شمال آن شهرک الغدیر قرار دارد.

یکی از دلایل انتخاب این منطقه از سوی ایران برای عملیات خیبر استفاده بهینه از نیروهای پیاده و عدم توانایی استفاده عراقی‌ها از یگان‌های زرهی به دلیل شرایط خاص منطقه بود. وجود نیزارهای مختلف در این منطقه پناهگاه خوبی برای اختفای نیروها به حساب می‌آمد. در این منطقه از آغاز جنگ 1359 که چهار سال از آن می‌گذشت هیچگونه تحرکی از سوی دو جناح صورت نگرفته بود.

جغرافیای انسانی هورالهیوزه (منطقه خیبر)

منطقه هورالهیوزه که دارای باتلاق‌های فراوان و پوشش‌های گیاهی خاص مانند نی، بربی و چوران دارای 50 روستای مسکونی است. بیشتر مردم این منطقه از شیعیان جنوب عراق بودند که به دلیل ظلم و ستم از سوی حزب بعث عراق به این منطقه رانده

شده بودند و در سخت‌ترین شرایط منطقه زندگی می‌کردند.

وقایع سیاسی، نظامی (قبل از عملیات خیبر)

قبل از عملیات خیبر رسانه‌های جمعی عراق و حامیان آن تبلیغات گسترده‌ای را علیه ایران آغاز می‌کنند. رادیوی حزب بعث اعلام می‌کند که هرگونه عملیات نیروهای ایرانی را در داخل خاک عراق با شکست روبه‌رو خواهد کرد.

در عین حال در اواخر سال 1362 رادیوهای آمریکا، بی‌بی‌سی، کلن، بغداد و رژیم صهیونیستی تبلیغات گسترده‌ای در مورد استقرار صدها هزار تن از نیروهای ایرانی در جبهه‌های جنوبی به راه می‌اندازند و تحلیلگران در این باره بیشتر از منطقه بصره و مناطق شرقی آن نام می‌برند. همچنین در سطح بین‌المللی، وزارت امور خارجه آمریکا، علنا اعلام می‌کند کشور متبوعش نگران پیروزی ایران در جنگ با عراق است.

در همین زمان فرانسویان اقدام به تحویل هواپیماهای «سوپراتاندارد» مجهز به موشک‌های «اگزوست» به عراق می‌کند و شورای امنیت سازمان ملل در تاریخ 9 آبان ماه سال 1362 قطعنامه 540 را تصویب می‌کند که در آن محکوم کردن نقض حقوق انسانی و تقاضای توقف فوری کلیه عملیات نظامی علیه هدف‌های غیرنظامی و نیز پایان دادن به خصومت در منطقه خلیج فارس و احترام دو طرف به تمامیت ارضی یکدیگر اشاره شده است.

همچنین اجرای مانور «آزادی قدس»، متلاشی شدن حزب توده ایران، انفجار مقر تفنگداران آمریکایی، فرانسوی و اسرائیلی در لبنان، دستگیری ناخدا افضلی فرمانده نیروی دریایی ارتش و سرهنگ عطاریان از عناصر حزب توده، اعزام بزرگ نیروهای بسیجی در طرح «لبیک یا خمینی (ره)» از دیگر وقایع این دوره به شمار می‌رود.

طراحی، شرح و اهداف (عملیات خیبر)

قرارگاه 9 سپاه پاسداران طراحی عملیات خیبر را پس از یک پروسه اطلاعاتی دقیق به فرماندهان ارائه کردند. پرهیز از تک جبهه‌ای و حمله به جناح عراق در شرق بصره و سپس دست‌اندازی بر عقبه عراق در «نشوه» همچنین عدم تصور عراق نسبت به انجام عملیات در هور، بکر بودن منطقه، غیرممکن بودن مانور زرهی برای عراق از علل اساسی این طرح به شمار می‌رفت.

در عملیات خیبر دو محور مستقل با هدف تصرف شهر بصره در نظر گرفته می‌شود. محور «زید» تحت پوشش «قرارگاه کربلا» با فرماندهی ارتش و محور هورالهوریزه تحت پوشش قرارگاه نجف با فرماندهی سپاه. در محور هور پنج هدف با پنج قرارگاه مشخص می‌شود.

«قرارگاه نصر» با هدف تصرف محور الغدیر یعنی جاده العماره بصره، قرارگاه جدید با هدف تصرف القرنه یعنی مسیر تقاطع بغداد بصره، حماره «قرارگاه حنین» با هدف تبصره جزیره جنوبی و نیمه شرقی و شمال جزیره شمالی و الحاق با محور طلائی، «قرارگاه فتح» با هدف شکستن خط پر مانع طلائی و باز کردن راه زمینی برای پشتیبانی، قرارگاه بدر با هدف تصرف نیمه غربی جزیره جنوبی و پل نشوه و «قرارگاه نوح» به منظور تامین ترابری و پشتیبانی یگان‌های عمل‌کننده، علاوه بر این هوانیروز مأموریت انتقال نیرو و امکانات و نیروی هوایی در برقراری امنیت هوایی در نظر گرفته می‌شود.

سرانجام عملیات خیبر در ساعت 21 و 30 دقیقه سوم اسفند ماه سال 1362 با رمز «یا رسول الله (ص)» آغاز می‌شود.

در مرحله اول قرارگاه‌های نجف، نصر و حدید موفق می‌شوند محور الغدیر و القرنه را تصرف کنند و جاده بغداد بصره را به اشغال خود درآورند. اما در جزایر مجنون پاک‌سازی به طول می‌انجامد و عمل الحاق در محور طلائی صورت نمی‌گیرد. «قرارگاه فتح» نیز در محور طلائی موفق به شکستن خط عراقی‌ها نمی‌شود و در محور زید، قرارگاه کربلا موفقیتی به دست نمی‌آورد و نیروهای سپاه به ناچار از منطقه القرنه و الغدیر به داخل جزایر مجنون شمالی و جنوبی عقب نشینی می‌کنند.

لشکرهای 27 محمد رسول الله (ص)، 31 عاشورا و 14 امام حسین (ع) با وجود از دست دادن فرماندهان و برخی از معاونان خود در حالی که عراق پاتک‌های سنگینی را اجرا می‌کرد به مقاومت پرداختند و 72 ساعت زیر بمباران‌های گوناگون به شکلی که در جزایر مجنون حدود یک میلیون گلوله توپ و خمپاره بر زمین نشست. این در حالی بود که فرماندهان ارتش ایران اعلام کردند فقط 1300 گلوله 130 میلی‌متری در اختیار دارند.

عراقی‌ها که از بازپس گیری جزایر مجنون مأیوس شده بودند در چندین نوبت برای اولین بار با وسعتی قابل ملاحظه مبادرت به

بمباران شیمیایی می‌کنند که در طول جنگ بی‌سابقه بود. در این عملیات 23 یگان عراق منهدم، 15 هزار نفر از آن‌ها کشته یا زخمی می‌شوند و تعدادی نیز به اسارت در می‌آیند. همچنین تجهیزات و ادوات متعددی منهدم می‌شود. در این نبرد نیروهای ایرانی موفق می‌شوند به 40 درصد از اهداف خود دست یابند.

عملیات خیبر تاثیر بسزایی در روند جنگ داشت. از نظر نظامی، ورود قوای ایران به خاک عراق یک تحول جدید به حساب می‌آید زیرا جزایر مجنون یکی از مناطق استراتژیک به شمار می‌رفت.

روزنامه «فاینشال تایمز» در این زمینه نوشت: ذخایر نفتی جزایر مجنون حدود هفت میلیارد بشکه تخمین زده شده به طوری که تولید اولیه آن روزانه 350 هزار بشکه است.

بازتاب عملیات خیبر (ابتکار جدید)

ابتکار جدید ایران در عملیات خیبر دور از ذهن نظامیان و کارشناسان نظامی بود و این نگرانی آمریکا را دو چندان می‌کرد. به گونه‌ای که رادیوی آمریکا گفت: آمریکا خواستار پیروزی هیچ طرفی نیست و حل جنگ را از راه گفت‌وگو ترجیح می‌دهد.

بازتاب عملیات خیبر (حمایت ماهواره‌ای)

رسانه‌های آمریکایی در شبکه سی‌بی‌اس گزارش می‌دهند آمریکا اطلاعاتی را که از طریق ماهواره‌های شناسایی خود دریافت می‌کند در اختیار عراق قرار می‌دهد. همچنین ریگان، (رئیس جمهور وقت آمریکا) که دچار هراس شده بود دستور تهیه طرح‌های جدیدی به منظور تقویت عراق در جنگ با ایران را صادر می‌کند.

بازتاب عملیات خیبر (عراق خاکریز دفاع)

پدیده نبوغ ایرانی‌ها در عملیات خیبر به گونه‌ای بود که رهبران عراق دست به تلاش‌های متعددی زدند. صدام به کشورهای خلیج فارس هشدار می‌دهد که عراق خاکریز دفاع از آن‌ها است، اگر این سد فرو ریزد طوفان در مرزهای خلیج فارس متوقف نخواهد شد.

بازتاب عملیات خیبر (هزینه جنگ و تحمیل صلح)

عراق به جامعه جهانی برای مقابله با ایران و نجات خود اعلام می‌کند که خواستار تلاش مجدد بین‌المللی برای تحمیل صلح به ایران است. همچنین فشار اقتصادی ناشی از جنگ بار سنگینی را بر نظام سیاسی عراق وارد کرده است. به گفته سفیر وقت رژیم عراق در کنیا، جنگ ماهانه یک میلیارد دلار هزینه بر دوش حکومت تحمیل می‌کند.

بازتاب عملیات خیبر (تنها راه پیشروی عراق)

رژیم عراق برای رهایی از فشارهای متعدد سیاسی، اقتصادی و نظامی و جهانی اقدامات دیگری از جمله استفاده از سلاح شیمیایی، حمله به تاسیسات نفتی، حمله به نفتکش‌ها و حمله به مناطق مسکونی را نیز در دستور کار خود قرار می‌دهد. رسانه‌های غربی نیز در تحلیل‌های خود حمله به تاسیسات نفتی ایران را تنها راه پیش روی عراق اعلام می‌کنند.

بازتاب عملیات خیبر (سلاح ممنوعه شیمیایی)

از مهم‌ترین تحولات جنگ بکارگیری سلاح شیمیایی توسط عراقی‌ها بود که بارها در مناطق مختلف جنگی و اوج آن در منطقه عملیات خیبر به وقوع پیوست. آمریکایی‌ها گزارش ایران مبنی بر استفاده عراق از سلاح شیمیایی را یک ادعا قلمداد می‌کند اما روزنامه واشنگتن پست از قول آمریکایی‌ها می‌نویسد: حکومت بغداد با حمله خیبر در آستانه سقوط قرار گرفته و ناگزیر از سلاح شیمیایی استفاده کرده است.

بازتاب عملیات خیبر (مقاومت 72 ساعته)

مقاومت رزمندگان ایران به ویژه در حفظ جزایر مجنون، روح عملیات خیبر و هسته آن به شمار می‌رفت. مقاومت 72 ساعته در مجنون همراه با محدودیت بسیار دشوار و تنها با استقامت و روحیه انقلابی امکان‌پذیر بود به گونه‌ای که ماهر عبدالرشید ژنرال

عراقی می‌گوید: پس گرفتن مجنون از آن چه ما فکر می‌کردیم سخت‌تر شده است.

بازتاب عملیات خیبر (نصب پل 13 کیلومتری)

نصب پل به طول 13 کیلومتر بر روی آب‌های هور یکی از موفقیت‌های نظامی به شمار می‌رفت که در تاریخ نظامی بی‌سابقه بود. خبرگزاری فرانسه در سوم فروردین 1363 دست یازیدن به پل قایقی با چنین طولی در تاریخ نظامی مدرن را بی‌سابقه توصیف می‌کند. همچنین نبوغ و ابتکار نظامی قوای ایران در این عملیات زمینه مساعدی برای پیشبرد سیاست‌های سران نظام جمهوری اسلامی ایران فراهم می‌کند.

بازتاب عملیات خیبر (نجات صدام)

هفته‌نامه فارین ریپورت چاپ لندن اعلام می‌کند: یک هیأت ارشد آمریکایی در شش ماه دسامبر 1983 به چند کشور عربی خلیج فارس می‌رود و یک طرح چهار ماده‌ای در رابطه با نجات صدام و مسائل خاورمیانه به سران این کشورها تسلیم می‌کند. براساس این طرح دولت آمریکا جنگ‌افزار تحویل عراق خواهد داد و در کنفرانس‌های بین‌المللی از حوزه عراق حمایت خواهد کرد.

یکی از موضوعات مهم برای آمریکا، موضوع شناسایی رژیم صهیونیستی توسط عراق بود. صدام اعلام می‌کند: دیگر عراق را جزو کشورهای در خط مقدم علیه این رژیم نمی‌شناسد. در چنین شرایطی بود که بانک صادرات و واردات آمریکا برای کمک به اقتصاد این کشور هزینه خط لوله نفتی بغداد عقبه را به مبلغ یک میلیارد دلار تقبل می‌کند و از رژیم صهیونیستی می‌خواهد به آن حمله نکند.